

PRINCIP 4

Den högre utbildningens främsta syfte är inte ekonomisk tillväxt utan att alla människor ska kunna utveckla de handlingsförmågor de behöver för ett gott liv

Syftet med högre utbildning, ja, med all utbildning, är att hjälpa människor utveckla sina förmågor att handla på ett sätt som är gott för dem själva och för deras medmänniskor. Det räcker inte med att slå fast rättigheter eller friheter, utan varje människa måste erövra sin egen handlingsförmåga att utforma sin egen och sitt samhälles framtid.

Historiskt har det varit högskolans uppgift att förbereda unga människor för ett yrkesliv. Under en ganska lång period var det universitetens uppgift i Sverige att förbereda, utöver prästerskapet, de oväldiga ämbetsmännen som skulle förvalta landets styre. Så småningom också de ämneslärare som skulle arbeta i städernas realskolor och gymnasier. Efter andra världskriget har alltfler yrken ansetts behöva en högskoleutbildning som förberedelse: sjuksköterskor, grundskole- och förskolelärare tillsammans med socialarbetare är de stora kategorierna bland de offentligfinansierade yrkena; ingenjörer och ekonomer utgör de största bland de privata. De tekniska högskolorna och handelshögskolorna har ofta setts och sett sig själva som de som förbereder för de närande delarna av samhället medan övriga som lever på skatter utgör den tärande delen.

How to cite this book chapter:

Casson, A 2015 *Högskolans ansvar: Principer för utveckling av den högre utbildningen*. London: Ubiquity Press. DOI: <http://dx.doi.org/10.5334/bap.d> License: CC-BY 3.0

Människor inom både grupper är kloka och inser att båda behövs för ett fungerande samhälle. Men åtminstone de senaste sextio åren har de som verkar inom den konkurrensutsatta marknaden kunnat hävda sin överlägsenhet i samhällsnytta och utgjort en norm för resten.

Högskolans utbildningar de senaste decennierna kan verka ha blivit alltmer strömlinjeformade mot den framtida yrkesutövningen, alltmer kortsiktigt inriktade mot att erövra de förmågor man behöver första tiden på jobbet och mindre mot förmågan att lära nytt och lära om på egen hand. Och framförallt att kunna med gott omdöme inse när en förändring behövs och pröva sig fram till hur den kan åstadkommas. Och inte nog med det – att faktiskt kunna handla så att förändringen också åstadkoms.

Men till och med den mest inbitna marknadsliberalen erkänner att både individen och samhället behöver mer än materiella förutsättningar för att frodas. Vi behöver hälsan och kärleken, vissa friheter och rättigheter, umgänge och relationer och så vidare. Ett givande sätt att tänka på sådana förutsättningar är att se dem som förmågor, förmågor som omfattar både den yttre och den inre förutsättningen, både möjligheten som ges av samhället och handlingen som utförs av individen. Det är just dessa handlingsförmågor, som jag kallar dem, som gör livet värt att leva, som ger oss möjlighet att växa som människor och leva ett gott liv. Jag tror att högskolan har en väsentlig roll att spela när det gäller utvecklingen av åtminstone några av dem.⁴⁶

Om handlingsförmågor

Följderna av att svälta och av att fasta är desamma: kroppen får för lite näring för att den i längden ska kunna upprätthålla livet. Skillnaden mellan de två tillstånden ligger i friheten att välja. Om man fastar har man av sin egen fria vilja avstått från mat, kanske av religiösa skäl eller för att man vill uppnå bättre hälsa på lång sikt. Om man svälter, har man troligen inte valt det, utan man har försatts i en situation där det blivit omöjligt att skaffa tillräckligt med föda. Omständigheter har förnekat en förmågan att skaffa mat, man är helt enkelt inte kapabel. Att inte vara kapabel är resultatet av både bristande egen förmåga – man är kanske fysiskt försvagad eller deprimerad – och yttre omständigheter som begränsar ens förmåga att handla: det finns helt enkelt inte mat att få där man befinner sig.⁴⁷

“Förmåga” är inte någon heltäckande översättning av engelskans *capability* i den betydelsen den använts under de senaste decennierna av tänkare som Amartya Sen och Martha Nussbaum i det som de kallar *the capability approach*.⁴⁸

⁴⁶ En diskussion om hur *the capabilities approach* skulle kunna omsättas i högre utbildning förs i Melanie Walkers *Higher Education Pedagogies. A Capabilities Approach* (2006).

⁴⁷ Jämförelsen med skillnaden mellan att svälta och att fasta för att förklara *capability*-begreppet använder både Sen (Sen 1992) och Nussbaum (Nussbaum 2011, s 25).

⁴⁸ Ansatsen har vuxit fram under många år och lanserades ursprungligen av Amartya Sen (1985).

”Kapacitet” vore en alternativ översättning men jag tror ordet betonar ett mera passivt utrymme att agera. ”Kapabel” finns som adjektiv men något substantiv i form av ”kapabilitet” har ännu inte introducerats i svenskan. ”Handlingsfrihet” skulle möjligen vara ytterligare ett alternativ men av de skäl som jag just framfört, föredrar jag att översätta med ”handlingsförmåga”, åtminstone tills dess att en bättre term lanserats. Jag tror dessutom att sammansättningen av två vardagsord med germanska rötter gör begreppet lättare att vrida och vända än ännu ett ogenomskinligt latinskt lån via engelskan, av typen ”kapabilitet”.

En av grunderna i Sens och Nussbaums resonemang om att främja mänsklig utveckling är, såsom jag uppfattar det, följande: Vad vi bör sträva efter i livet är inte bara ekonomiskt välstånd för individer och för stater utan att alla individer äger tillräckligt med handlingsförmågor för att kunna leva ett gott liv, såsom de själva anser ett gott liv vara.

Ekonomiskt välstånd i en stat kan se tillfredsställande ut om man ser till medelinkomst. Men om två tredjedelar av befolkningen lever ett gott liv och en tredjedel i misär kan inte landets tillstånd anses gott. Materiell välfärd upp till en viss nivå utgör naturligtvis en nödvändig förutsättning för att andra handlingsförmågor eller friheter ska kunna utvecklas men den är inte tillräcklig i sig. Om landets ekonomiska tillväxt rusar fram som tåget men människor förnekas friheten att uttrycka sig fritt eller röra sig fritt eller fritt sluta sig samman i förbund av olika slag, är inte landets tillstånd gott. Dess invånare lever inte ett gott liv, hur välbeställda de än är. Men om de är nöjda då? Om de tycker att deras regering behandlar dem väl och det aldrig skulle falla dem in att klaga eller göra uppror? Då har de inte haft möjligheten att välja, antingen för att rättigheten förnekas dem eller för att de själva inte varit förmögna att föreställa sig ett annat liv och att handla för att uppnå det. Och det är den typen av handlingsförmåga som skulle kunna utgöra en bas för en diskussion om vad utbildningens, och i synnerhet den högre utbildningens, uppgift skulle kunna vara, bortom ekonomisk tillväxt.

Martha Nussbaum har ställt samman en lista över de tio viktigaste handlingsförmågorna (*capabilities*). Amartya Sen tycker i och för sig att det är upp till varje samhälle att självt kollektivt komma fram till vad som är viktigt och vill inte sätta upp någon lista. Det kan onekligen finnas ett hot om paternalism i en sådan lista; man tror sig veta bättre vad som är bra för någon annan. Men för att den här presentationen ska bli något mera konkret, återger jag här Nussbaums tio centrala handlingsförmågor i kort sammandrag.⁴⁹

Liv, kroppslig hälsa och kroppslig integritet utgör grundpelare bland handlingsförmågorna: förmågan att leva ett normallångt liv med god hälsa, att kunna leva utan rädsla för våld; förmågan till sexuell tillfredsställelse och att skaffa barn om man vill. Men man måste också kunna föreställa sig ett gott liv och planera för ett sådant, bland annat genom att kunna skapa varaktiga relationer

⁴⁹ Listan lanserades ursprungligen i Nussbaum 2000 men återges också i Nussbaum 2011, s 33f. Listan finns på svenska i Nussbaum 2013, s 41-43.

med andra i empati, kärlek och sorg. Man ska ha förmågan att använda sina sinnen, sin fantasi och sitt förnuft, skriver Nussbaum, på ett genuint mänskligt sätt, utvecklad genom tillräcklig utbildning, och därigenom skapa egna verk. Andra punkter i Nussbaums lista omfattar förmågan till självaktning utan att utsättas för diskriminering, förmågan att bry sig om djur och växter men också förmågan att leka och skratta, förmågan att äga fast och lös egendom och utöva ett arbete där man får använda sin intelligens och ingå betydelsefulla relationer med andra. Och till sist förmågan att påverka sin omgivning, genom åsiktsfrihet och en aktiv politisk medverkan genom institutioner som bär upp politisk frihet.

Mycket av innehållet i dess förmågor överlappar det som finns i de 30 mänskliga rättigheter som slogs fast av Förenta nationerna 1948. I Nussbaums lista över vad hon kallar centrala handlingsförmågor (*central capabilities*) finns dock mera av det som ibland kallas mjuka värden hos människan: känslor, fantasi, lek, kärlek. Och, som synes, sträcker sig listan även utanför människan själv till att omfatta både djur och natur. Men framförallt finns skillnaden mellan centrala handlingsförmågor och mänskliga rättigheter just i skillnaden mellan (passiv) rätt och (aktiv) förmåga.

Jag menar naturligtvis inte att högskolan skulle kunna ta ett ansvar för att odla eller uppöva alla de handlingsförmågor som Nussbaum formulerar, lika lite som högskolan kan hållas ansvarig för att upprätthålla de mänskliga rättigheterna. Men en växande insikt om det ansvar man har både för sina egna och för andras handlingsförmågor är ett rimligt mål för all utbildning.

Det är en intressant övning att ersätta ”förmåga” som ordet används här med ”rätt” eller ”rättighet”. Rättigheten är i sig passiv: visst, ingen förnekar dig rätten, men ingen ser heller till att du har (handlings-)förmågan att utnyttja den. Om du är oförmögen att hävda eller utnyttja din rätt blir rätten ett tomt slag i luften – för dig, vill säga. På liknande sätt är det med friheter: man kan vara i sin fulla frihet att agera men vad hjälper det om man inte genom utbildning eller uppfostran eller bara genom ett utvecklande umgänge förvärvat den nödvändiga förmågan? Att komma överens om och slå fast mänskliga fri- och rättigheter är ett nödvändigt steg mot ett bättre samhälle, ett av de många som har sina rötter i upplysningen. Nödvändigt men inte tillräckligt.

Man kan också invända mot de mänskliga rättigheterna att de inte tydligare lyfter fram de mänskliga skyldigheterna. Sådana är visserligen underförstådda – om vi tror att en rättighet tillfaller alla människor borde vi inse vår skyldighet att bidra till att uppnå den för alla. Vi ska naturligtvis varken aktivt eller passivt motverka den. Handlingsförmågorna uttrycker skyldigheterna något tydligare, när de kräver av oss, till exempel, att vi ska kunna sätta oss in i andra människors situation. Möjligen kunde Nussbaums tio *central capabilities* kompletteras med en elfte, nämligen förmågan att dels aktivt främja de övriga handlingsförmågorna och dels inse när man passivt hindrar andras möjligheter och sedan handla därefter. Nu börjar vi nudda vid de besvärliga frågorna om

hur vi, de rika, genom vår konsumtion bidrar till arbetsvillkor som fullständigt stryker människors möjligheter att utveckla sina handlingsförmågor. Men redan att inse detta och att vara beredd att diskutera problemet är ett viktigt steg.

Martha Nussbaums lista på handlingsförmågor kan tyckas vara enkel att uppnå för ett rikt samhälle i västvärlden, i Sverige till exempel. I Sverige tror vi spontant, många av oss, att sådana listor gäller några andra i något annat, fattigt "U-land". Men tittar man efter eftertänksamt inser man att redan dessa grundläggande, centrala förmågor – de skulle säkert kunna vara många fler – är svåra nog att uppnå för många, kanske för de flesta av oss i Sverige. De verkar självklara men är det inte, för långt ifrån alla. Flera av dem är inte heller absoluta – de kräver en ständigt utvecklande förmåga. Respekt och empati, till exempel, eller politisk förmåga, som innebär inte bara rätten att agera politiskt ifall man skulle vilja det, utan även viljan att göra det. Att utveckla en handlingsförmåga är ett livslångt företag för individen själv i samspel med de andra individer som utgör samhället och de institutioner som påverkar eller i någon mening skapar individens olika handlingsförmågor.

Denna insikt, att det förmodligen också är en betydande utmaning för ett rikt samhälle, utgör möjligen en grund för ett mera jämlikt internationellt samarbete i bland annat biståndsarbete. Våld i hemmet, bristande självtillit, rasdiskriminering är alla exempel på problem vi delar i både materiellt rika och fattiga samhällen. Vi kan på ett genuint sätt lära oss av varandra och samarbeta mot en gynnsam utveckling av de centrala handlingsförmågorna hos varje individ.

De mänskliga rättigheterna uttrycker en miniminivå som måste gälla för alla. För de flesta av de 30 satserna i FN:s lista går det att säga ja eller nej till frågan om huruvida de upprätthålls i ett visst samhälle. Det är betydligt svårare när det gäller flera av de centrala handlingsförmågorna. Vem ska bedöma om du har förmågan att älska eller om du kan använda din fantasi på ett "genuint mänskligt" sätt? Det kan du nästan bara göra själv; förmågan att bedöma sådant ingår i sig i förmågan att använda det praktiska förnuftet – förmågan att bilda sig en föreställning om ett gott liv.

De mänskliga rättigheterna gäller för alla – de centrala handlingsförmågorna för varje individ. Häri ligger en viktig skillnad som har långtgående konsekvenser, också för hur man kan och bör främja dem. Varje individuell människa utgör ett mål i sig. Handlingsförmågan finns hos individen, inte hos samhället, gruppen, inte ens hos familjen, även om individen och hennes handlingsförmåga alltid är situerad i och påverkas i växelverkan med en grupp. Majoritetens välstånd kan inte ursäktat minoritetens skriande brister. De olika handlingsförmågorna kan inte heller ersätta eller kompensera varandra. Bättre boenden och mera hälsovård lindrar inte en brist i en människas självtillit, eller väger upp en kvävande, respektlöst auktoritär skola.

Inte heller finns någon prioritering mellan förmågorna. Alla är nödvändiga. Självklart utgör en del av dem – liv, hälsa, mat – fysiska förutsättningar för de andra. Men det finns också några – praktiskt förnuft och respekt, till

exempel – som utgör lika viktiga och grundläggande förutsättningar för ett värdigt liv. Att själv kunna planera för och åstadkomma en god hälsa är en handlingsförmåga som inger respekt och självrespekt, till skillnad från en omvårdnad som till exempel delas ut som socialstöd. Det senare är en viktig rättighet men den stärker inte individens handlingsförmåga.

Ända sedan 1700-talets upplysning har den sentens som brukar tillskrivas Jeremy Bentham, ”största möjliga lycka åt största möjliga antal”, utövat en stark lockelse som grund för vad ett samhälle bör sträva mot. På senare tid har den brittiska ekonomen Richard Layard med stor övertygelse hävdats att största möjliga lycka bör i högre grad också styra ett lands politiska vägval. Han menar att vi medborgare och inte minst våra politiker saknar en övergripande idé om varför vi i grunden hävdar att den ena politiken är bättre än den andra. Därför att den ena fungerar bättre, hävdar politikerna – ja, men för vad? frågar Layard. Och då menar han att just största möjliga lycka för största möjliga antal är, trots all möjliga invändningar, det bästa målet och det bästa måttet. Man måste mäta människors upplevelse av lycka, säger han.⁵⁰ Man kan inte veta bättre än de själva vad som är bra för dem – detta kallas för paternalism (för övrigt något som den välvilliga svenska staten ofta anklagats för i USA och UK). Mot detta invänder Amartya Sen att det är högst naturligt för en människa i en bristsituation att anpassa sig till och acceptera som gott ett tillstånd som egentligen gör henne illa – i ett försök att härda ut och skapa lite förnöjsamhet och glädje i livet. Han avvisar inte därmed att en känsla av lycka hänger nära ihop med utöandet av de handlingsförmågor som leder till olika former av framgång i livet.

Om vad som räknas och vad som går att räkna

Hur ska vi veta hur det ser ut med handlingsförmågorna i ett samhälle? Hur ska vi veta om man har det bättre i ett land än i ett annat och vilka insatser som verkligen gett effekt om vi inte kan mäta effekten? Bruttonationalprodukten kan vi mäta, dock. Och då gör vi det.

Det vanliga måttet på välbefinnande i ett land är alltså bruttonationalprodukt (BNP) per invånare. Det innebär grovt uttryckt summan av värdet av alla produkter och tjänster som producerats i ett land under ett år, delat med antalet invånare. Man brukar erkänna att det finns brister i måttet – hushållsarbete tas vanligen inte med, till exempel, och inte heller ideellt arbete eller svart arbete. Men trots det accepterar nog de flesta att en växande BNP per invånare innebär att människor i landet får det bättre. Man tänker sig att även om fördelningen av välbefinnandet i landet är mycket ojämnt kommer ändå till slut en rännil de fattiga till del, det som brukar kallas *trickle-down effect*. Det har dock visat sig att varken hälsa, utbildning eller politiskt inflytande behöver öka

⁵⁰ Se Layard 2005, s 113, där han också resonerar om Sen, *capabilities* och risken för paternalism. Sens svar och fortsatta resonemang kring lycka som mått finns i Sen 2009, s 269-278.

med växande BNP. Kinas BNP har vuxit ofantligt mycket snabbare än Indiens; i det ena landet finns en politisk frihet, dock inte i det andra. I Indien däremot växer välståndsrelaterade sjukdomar, diabetes till exempel, lavinartat bland de många miljoner som nu har råd att köpa sötsaker och läskedrycker. BNP/invånare-måttet tar inte hänsyn till fördelningen mellan människor och inte heller till hur varorna och tjänsterna används för att skapa ett bättre liv för var och en. Dessutom, eftersom det som räknas är det som går att räkna, riktas opropor­tionerligt mycket kraft, inte minst inom politiken, på att öka tillväxten mätt i BNP eller liknande mått.

Alltså, BNP är inte bra. Hur är det då med HDI? *Human Development Index* är ett mått som utvecklades i början på 1990-talet åt FN, av bland andra just Amartya Sen, som ett försök att på ett enkelt sätt uttrycka mer än bara genom­snittligt ekonomiskt västånd. De mått man valde att komplettera BNP med var utbildning (dels andelen som deltar, dels andelen läskunniga) och förväntad livslängd. I en variant tar man också hänsyn till fördelningen av väståndet bland befolkningen. Förutom att ta hänsyn till köpkraftsparitet (hur mycket man kan köpa för i just det landet) väger man också in hur stor andel har mindre än 50 % av medianinkomsten och hur stor andel lever under en viss absolut fattigdomsgräns, till exempel en dollar om dagen. Även om HDI fortfarande sysslar med sammanslagna mått verkar det trots allt vara på rätt väg. Måttet kan knappast berätta hur många som besitter de centrala handlingsförmågorna och i vilken grad, men utbildning och hälsa är onekligen centrala för alla för­mågor. Och, inte minst, det går att sammanställa en ranking utifrån siffrorna. Med den medielogik som älskar rankinglistor får en ranking ett starkt världs­omspännande genomslag och kan påverka politiska åtgärder, nationellt och internationellt.

Det finns också belysande forskning som utgår från de omfattande självskatt­ningar som görs regelbundet runt om i världen genom *World Values Survey*. Den socialpsykologiska forskningen tycks tidigare ha varit överens om att den totala lyckan för ett samhälle, uttryckt som hur högt ett representativt urval av dess medborgare skattar sitt välmående (*subjective well-being, SWB*) är någor­lunda konstant över tid. Mänskligheten sitter i något slags lyckans grottekvarn (*hedonic treadmill*) där lyckan i och för sig kan växla men alltid roterar runt samma axel. En grundläggande föreställning här är att lyckan hänger ihop med ekonomiskt västånd och makt. Båda de faktorerna är relativa. Man är alltid rik eller fattig i jämförelse med någon annan och har man mera makt så måste det vara på bekostnad av någon annan som får mindre makt, enkelt uttryckt. Och mycket riktigt, tittar man på SWB-skattningar i USA sedan de började 1946 ser det ut att stämma. Sedan 1981 har man dock försökt mäta lyckan genom två mått – självuppskattad lycka respektive total livstillfredsställelse. Under­sökningen har täckt 52 länder som tillsammans svarar för ungefär 90 % av världens befolkning.⁵¹ När Inglehart m.fl. (2008) granskar utvecklingen över tid

⁵¹ Hela bakgrundsmaterialet finns tillgängligt på www.worldvaluessurvey.org

finner de att lyckan mätt som SWB faktiskt har ökat i tre av fyra undersökta länder från 1981 till 2007 och att det finns ett tydligt samband med ekonomiskt välbefinnande upp till en viss nivå.⁵² Ökande ekonomisk ojämlikhet kan dock också påverka tillfredsställelse och lycka negativt, även i en exceptionellt snabbt ökande ekonomi, som i Kina mellan 1990 och 2000. Där sjönk upplevelsen av lycka dramatiskt, samtidigt som levnadsstandarden steg markant överallt i landet. Man fann att det var just den upplevda fattigdomen jämfört med andra, trots den ökade faktiska rikedom, som spelade störst roll för välbefinnandet. Anomi, det vill säga upplösningen av stadiga normer i samhället, och politiskt missnöje, som var andra möjliga orsaker som mättes, spelade inte alls en lika stor roll.⁵³ Liknande bevis på effekterna av ojämlikhet i ett samhälle finns på många områden, vilket tydligt framgår av Wilkinson och Picketts stora studie *Jämlikhetsanden* från 2009, som jag återkommer till längre fram.

I absoluta termer tycks också andra faktorer ha påverkat ett folks upplevelse av lycka. Länder i Syd- och Centralamerika å ena sidan och forna sovjetstater å andra hade liknande snittinkomster men stora skillnader i SWB. Genom att jämföra med andra uppgivna värden i *World Values Survey* finner Inglehart ett samband dels med religiositet och tro, där han menar att sovjetstater förlorat sitt ”trossystem” i form av kommunismen, dels med nationell stolthet. Därutöver sammanfattar han skälen till den ökade upplevelsen av lycka i ett land i en ökad valfrihet. Nu menar han inte konsumentens valfrihet mellan olika tandkrämsförpackningar eller ens friheten att välja vårdform eller skola; de tre variabler som, enligt *World Values Survey*, tydligt påverkar ett lands upplevelse av valfrihet (“*a country’s sense of free choice*”) är stigande ekonomiskt välbefinnande samt – ännu viktigare – ökande demokrati och ökande tolerans mot dem som på olika sätt avviker från samhällets normer och som varit svaga i samhällets maktrelationer, till exempel samhällets attityder mot kvinnor, homosexuella eller utlänningar. Vad Inglehart menar med valfrihet är snarare en del i det som jag kallat för handlingsförmåga, utrymme inom ett samhälle för individer att själva rå över sina liv. Rådighet, om man vill. Ingleharts slutsats är att under de senaste 25 åren har stora delar av världen upplevt en period av utomordentlig ekonomisk tillväxt, demokratisering och ökad tolerans mot mångfald i samhället. På grund av detta har flertalet människor i flertalet av världens länder blivit lyckliga. Även i de relativt rika länderna, där avkastningen i form av lycka på grund av ekonomisk tillväxt avtagit, har det trots allt skett anmärkningsvärda förändringar i attityder när det gäller genus och homosexualitet. De hårdaste motståndarna mot jämlikhet mellan könen och mot homosexualitet har minskat med hälften i dessa länder sedan 1981, hävdar Inglehart.⁵⁴

⁵² ”Happiness and life satisfaction rise steeply as one moves from subsistence-level poverty to a modest level of economic security and then levels off. Among the richest societies, further increases in income are only weakly linked with higher levels of SWB.” (Inglehart m fl 2008, s 268)

⁵³ Brockmann et al 2008.

⁵⁴ Inglehart 2008, s 281.

Eftersom en handlingsförmåga inte bara speglar yttre omständigheter och förutsättningar – som tycks blivit betydligt bättre på många håll – utan också en enskild människas insikter, omdöme och beredskap att agera, blir den förstås svår att mäta. Vissa statistiska mått kan antyda hur det står till i ett samhälle: läskunnighet, politiskt deltagande och livslängd, till exempel, går relativt lätt att mäta. Och om man accepterar att det är handlingsförmågor som är viktiga och att stigande ekonomiskt välbefinnande inte alls garanterar ett gott liv, borde man inte då våga använda kvalitativa mått, mått som bygger på kloka människors bedömningar?

Friheter och rättigheter är främst politikernas och de politiskt engagerades sak. Handlingsförmågor är också pedagogernas och utbildningens, inte minst den högre utbildningen som styr framtiden för all utbildning. Här finns alltså en av grunderna för vad det är vi bör syssla med när vi sysslar med högre utbildning – att låta varje individ utveckla sina handlingsförmågor. Men dessa handlingsförmågor kan inte bara användas för att öka den egna makten och den egna tillfredsställelsen. Ingen människa är en ö, skrev den engelska 1600-tals poeten och predikanten John Donne, utan alla är en del av samma samhälle. Frågorna om vad som egentligen är ett gott liv och därmed vad som är ett gott samhälle och hur ett sådant möjligen kan främjas har en central plats i varje människas liv och behöver också få en lika central plats i högskolans.